

Med »Ejnar Mikkelsen« i Graahs kølvand

– en rejse fra Julianehåb til Skjoldungen i 1991

Af Hans Christian Gulløv

Midtvejs mellem Kap Farvel og Ammassalik ligger Skjoldungen. Den 50 km lange ø og de omgivende landområder har i de sidste par somre været arbejds-mark for grønlandske, danske, amerikanske og engelske forskere. Formålet er en nøjere undersøgelse af regionens forhistorie, geologi, og kvartærzoologi udført i et samarbejde mellem Nationalmuseet, Geologisk Museum og Zoologisk Museum og administreret af Dansk Polarcenter.

I 1991 blev transporten til Skjoldungen arrangeret i et samarbejde med KNI, som stillede togtefartøjet »Ejnar Mikkelsen« til rådighed for ekspeditionens 11 deltagere samt gods. Fartøjet havde været på værft i Sisimiut og skulle hjem til Ammassalik. Det blev »Ejnar Mikkelsen«s sidste rejse. I december samme år kom det 185,5 brt. store skib i besæt i isen ud for Kulusuk, og 19 års sejlads afsluttedes på havets bund.

Farvandet ud for Sydøstgrønland er kendt som vanskeligt at besejle. Storisken ligger en stor del af året som en hindring for den kystnære sejlads, og de tider kraftige vinde fra land gør det risi-

kabelt at passere de mange fjorde langs kysten. Indlandsisen ligger tæt på kysten og yder ingen læ. Kun mellem Timmiarmiut og Skjoldungen er den isfrie landbræmme af en sådan størrelse og beskaffenhed, at den forhistoriske bebyggelse her omfatter sammenhængende bopladsområder. På dette sted mødes den varme Irmingerstrøm med den kolde Østgrønlandsstrøm.

Trods disse naturgivne hindringer har kysten været besejlet i årtusinder. Der er påvist redskaber og boligrester fra Saqqaqkulturen, Dorsetkulturen og Thulekulturen. I 1900 ankom de sidste tilbageværende beboere til Frederiksdal, hvor de året efter blev døbt. 38 år efter blev Skjoldungen oprettet som fangstplads for udflyttede familier fra Ammassalik og tjente herefter som indhandlingssted indtil nedlæggelsen i 1965. Siden da har flere familier overvintret i regionen og levet af fangst.

I 1752 nåede købmand Walløe som den første europæer i nyere tid om på østkysten, men måtte vende om nord for Lindenow fjorden. Kap Walløe betegner i dag den hindring, som det ikke

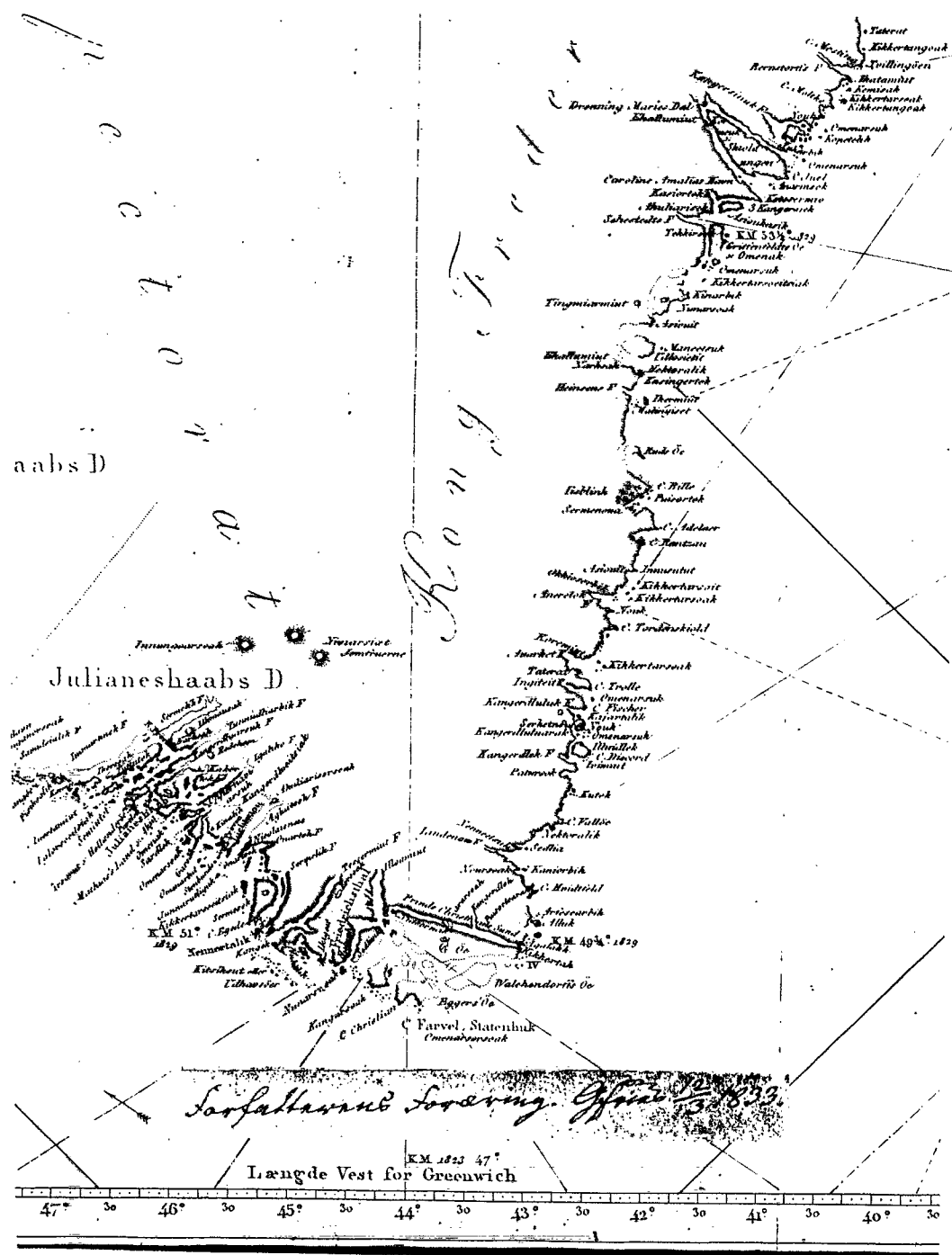


Fig. 1. Udsnit af W. A. Graahs kort over Sydøstgrønland. Dedikationen fra 12. marts 1833 er fra mit eget eksemplar af Graahs trykte beretning, som jeg fik forærende af J. A.D. Jensens oldebarn.

lykkedes ham at forcere. Det lykkedes derimod for premierleutenant W. A. Graah i 1829 at nå op til 65°15'N, kun 75 km fra den store Sermilik fjord, før end han også måtte give op overfor ismasserne og returnere til Skjoldunge området, hvor han overvintrede. Et halvt århundrede senere gennemsejlede Konebådsekspeditionen under ledelse af premierleutenant Gustav Holm hele strækningen op til Ammassalik, og overvintringen blandt den derværende befolkning blev indledningen til den efterfølgende intensive udforskning af Østgrønland. Sydøstgrønlands sidste beboere blev mødt af Fridtjof Nansen i 1888 mellem Kap Steen Bille og Umiivik, hvorfra krydsningen af Indlandsisen påbegyndtes. Da Knud Rasmussen

gennemførte sine 6. og 7. Thule Ekspeditioner i Sydøstgrønland i årene 1931–33, havde kysten forlængst været forladt af sine oprindelige beboere. Med sig som kendtmand havde han Christian Poulsen, der var barnefødt i Umiivik ca. 1872, opvokset ved Skjoldungen og i 1900 flyttet til Sydvestgrønland (fig. 1).

Det var ikke ukendte egne, vil skulle sejle forbi, da vi den 22. juli 1991 omsider så »Ejnar Mikkelsen« stå ind i Julianehåbs havn, hvor vi tålmodigt havde ventet siden den 10.

Afrejsen

Vi havde sat os til morgenbordet i Sømandshjemmet kl. 7, da »Ejnar Mikkelsen« kom ind i havnen. Der blev travlhed med at få pakket det sidste grej



Fig. 2. »Ejnar Mikkelsen« ved kajen i Julianehåb.



Fig. 3. Mod indsejlingen til Torsukattak. Fra venstre ses skærene ud for Hjerolfsnæs, for foden af fjeldet bagved ligger Frederiksdal, i midten ses Nunarsuaq med det forladte handelssted Pamialluk, og yderst til højre ses Kap Christian. De små, mørke skyer over fjeldene varsler føhn.

og sejlet gummibådene over til skibssiden. Pakhuset åbnede først kl. 8. Skipper Karl Erik undskyldte, at vi havde måttet vente så længe. Afgangen ville blive over middag, når besætningen havde spist, og der var blevet fyldt brændstof og ferskvand på. Efter et par timer var godset blevet stuvet ombord. Containeren med ekspeditionsudstyr blev sat i lasten og bådene sat ovenpå den tildækkede lastluge med vort brændstof fastsurret langs rælingen (fig. 2).

Midt på eftermiddagen lagde vi fra kaj og stod ud gennem Igaliko fjorden. Solen strålede og oplyste hav, fjelde og skær foran os. Det var et fantasisk skue.

Sildepiskerne kom op foran stævnen for at blæse. Sæler kiggede nysgerrigt på os. Alle stod vi ovenpå styrehuset og iagttog dette natursceneri. Vi havde omkring 100 km og 7 timers sejlads foran os, inden ankomsten til Nanortalik. Vi ville sejle indenskærs hele vejen, sagde skipper. Tæt på Sarloq kom vi, så vaske-tøjet på tørresnorene næsten kunne nås med en lang bådshage. Derpå gik det langs de kuplede kystfjelde til Sydprøven, hvor Sermersooqs og Nanortalik egnens alpine fjeldtoppe stod smukt ude i den sydlige horisont. Aftenhimmelen farvedes rød som ved et fjernt vulkanudbrud, da vi stod ned mod Nanortalik. Skipper styrede i slalomkurs mellem de

strandede isfjelde i det smalle sund. Lysene var tændt i byen, og vi lagde til kaj kl. 22.30. Der var varslet kuling.

Til Prins Christians Sund

Den 23. juli vågnede vi til det smukkeste vejr og spekulerede på, hvor længe det kunne vare ved. Den lovede kuling havde endnu ikke vist sig, men fierskyer og en grå stribe i sydvest tydede på en ændring i vejsituationen. Efter at have lastet et par containere og parabolantennener kastede vi fortøjningerne og sejlede ud imellem isfjeldene. Klokken var 10.30. Fjeldtoppene var ikke blevet mindre forrevne siden i går. En havørn blev forfulgt af et par måger, som ville fravriste den sit bytte. Hvalerne kom atter op foran os for at blæse. Man kunne se helt ned til Kap Christian på Eggers Ø, hvor Kap Farvel er beliggende (fig. 3).

Da vi havde passeret Sandhavn og Herjolfsnæs, var der åbent hav, og dønningerne kunne mærkes. »Klampysen« passerede os i tæt afstand med et dut i signalhornet. Der blev svaret fra »Ejnar Mikkelsen«, og da vi sad oppe på øverste dæk foran hornet, fik vi en kraftig lydmæssig oplevelse. Vi passerede fjorden ud for Frederiksdal og fik et voldsomt føhnpust i ansigtet. Temperaturen steg voldsomt, og vi måtte holde på alt løsøre. Minik kom i samme øjeblik op med the og kiks. Theen blæste ud af krusene, hvilket var det nærmeste, vi kom på en storm i et glas vand.

Så satte vi kursen bort fra kysten og ind gennem Torsukattak. De lodrette fjeldsider med deres sylespidse tinder gjorde sundet visuelt set uhyre smalt, og fik os til at tænke på Walløe, der 240 år



Fig. 4. Fjeldtoppene i Torsukattak, der har betaget europæiske rejsende, siden Walløe i 1752 på dette sted så stjerner på himlen ved højlys dag.

tidligere havde ligget her i bunden af sin konebåd og set stjerner på himlen ved højlys dag (fig. 4).

Efter afbøjningen mod Aappilatoq tiltog føhnen i styrke og kom rasende ned gennem dale og langs fjeldsiderne, så skumsprøjtene hvirvledes op i skyer. Solen skinnede ned gennem et diset skydække. Termometret var oppe på +18°C. Vestgrønlands yderste bygd lå klemmt ned mellem beskyttende knolde for foden af kilometerhøje fjeldtoppe. Herinde i bunden af de dybe og vilde dale havde nordboerne også anlagt et par gårde, som netop i dag virkede ganske utilnærmelige. Ude i mundingerne af de sydgående sunde kunne vi se me-



Fig. 5. I midten ses pynten Nuaqornaq på Christian IV's Ø ved indsejlingen til Prins Christians Sund, hvor Graah satte telt den 30. marts 1829.

terhøjt skumpisket havvand rase ind. Vi krydsede Ilua og var lidt efter inde i det ca. 60 km lange Prins Christians Sund med vinden lige imod stævnen.

»I Illoa mødte vi først Drivisen, der dog ikke var saa tæt, at den foraarsagede os noget Ophold. Kl. 5.30 Eftermiddag opsatte vi Baadene ved Niakornak, Nordvestpynten af Christian den Fierdes Ø« (Graah, 30. marts 1829) (fig. 5).

Gennem den åbne dør i agtersalonen på »Ejnar Mikkelsen« kunne man se bagud ind gennem sundet, hvor vandet piskedes op og vandfaldene fra fjeldsiderne blev hvirvlet op i luften af vindpustene. Skipper havde sagt, at han ville se vejsituationen lidt an og meddelte, at vi lagde til ved kajen nedenfor vejrstationen. Når det blæste en stiv kuling ud

for munden af sundet, kunne der måles styrke 12 i midten af det smalle sund (fig. 6).

»Iisbrædderne blev imidlertid satte for Stevnen, og Veien lykkeligen forceret igiennem den; men snart mødte vi i Østenden af Sundet Storisen, denne Fiende af vor Fremgang, mod hvilken hverken Anstrængelse eller Iisbrædder kunde hiælpe, men som alene Taalmodighed skulde være istand til at beseire. – Kl. 3 Eftermiddag lagde vi tilland paa Kikkertak, en ganske lille Ø, 1/4–1/2 Miil inden for det østre Indløb til Prinds Christians Sund. Her forefandt vi nogle grønlandske Huusmure, Tæltepladse og Grave, Beviis for at Øen før har været beboet, men siden Friedrichsthals Anlæg er denne Ø, som mange andre

Steder i Egnen, forladt af de Indfødte, der alle ere dragne til hiint Sted, for at nyde Underviisning af de derværende evangeliske Brødre. I 25 dage maatte vi forblive paa Kikkertak, tvungne til en næsten total Uvirksomhed» (Graah, 1. april 1829).

Kajen kunne imidlertid ikke benyttes ved lavvande, da skibet stak for dybt, så vi måtte søge ankerplads et andet sted. Det blæste temmelig kraftigt ude til havs, og skyerne fór hen over fjeldtoppene. Vejrstationens master var nu tydelige, og lysglimt kunne ses i regelmæssige perioder. Temperaturen var nu nede på +5°C. Føhnvirkningen var ikke tilstede hér ude ved østkysten, hvorfra blæsten kom.

Ankerpladsen var markeret på søkor-

tet, og det gjaldt om at komme ind og få smidt ankeret. Klokken var blevet 21. Trods adskillige forsøg lykkedes det ikke at få ankeret til at hænge fast. Det var koldt for de to besætningsmedlemmer i stævnen at holde øje med ankeret, når det skulle trækkes op. Der gik et par timer, før end det lykkedes at få ankeret til at holde. Vinden syntes at have lagt sig en smule – eller var det blot indbildning – og vi gik til køjs (fig. 7).

I nødhavn

Stormen hylede i luftkanalen, da vi vågnede den 24. juli. Vinden sugede stadigvæk vandet op i skum og vandstøv. Skipper sagde, at stormen gav en kraftig føhn i hele det sydligste Vestgrønland. Styrken hos os i nødhavnen var 25 sek/

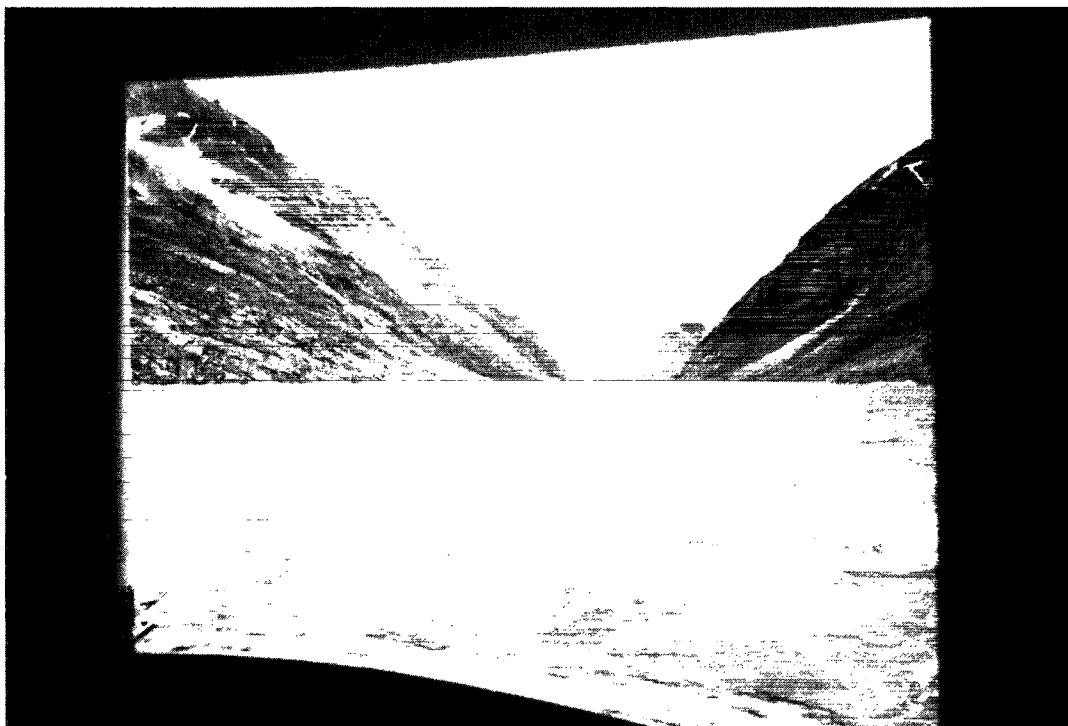


Fig. 6. Midtvejs gennem Prins Christians Sund set mod vest fra agtersalonen på »Ejnar Mikkelsen«.



Fig. 7. »Ejnar Mikkelsen« i nødhavn ved munden af Prins Christians Sund. På øen Qeqertaq ude til højre i sundet ventede Graah i 25 dage på bedring i issituationen.

m. Vi måtte spare på vandet. Tanken var halv fuld. Skipper ville tage frisk vand på i Skjoldungen, fordi der var det bedste drikkevand på kysten. Vi kunne kun vente. Der var ikke lejlighed til at få gummibådene i vandet. De blæser blot væk. Ud på aftenen faldt vindstyrken noget, og barometeret steg.

Vinden havde lagt sig mærkbart næste morgen. Vi kunne se blå himmel ude over vejrstationen i sydøst. Skibets jolle blev sat i vandet, og lidt efter kom styrmand Mads og bådsmand Jakob tilbage med friske kvaner. Så blev der arrangeret fællestransporter ind til kysten, som nu havde fået sine naturlige farver tilbage.

Overalt løb vandet fra de smeltende snefaner ned over klipperne og forsvandt sine steder ind under frodigt-grønne puder af mos og græs. Oppe på fjeldknolden lå en rævefælde, hvorfra

der var en fantastisk udsigt ud over havet med skumtoppe og bølger, men ingen is. Mod nord lå indlandsisens yderste udløber få kilometer fra os. De sylespidse fjeldtinder på Christian IVs Ø lå i sydvest med den mørke himmel i baggrunden. Vindstødene var indimellem så kraftige, at man måtte stemme fødderne imod klippefremspring. Jepes Hasselblad blev slynget ud af fototasken og rullede ned ad klipperne. Der var afprøvning af overlevelsedragten. En edderfugl kom tæt på for at iagttage den besynderlige skabning i rødt, som lå og pjaskede rundt. En jagthytte i vigens vestside var bygget ind i et ældre og 11 m langt fælleshus, og i en klippeslugt bagved lå en velbevaret, mindre, trapezformet tomt af nyere dato med krummet husgang og overligger på plads. En grav fandtes også (fig. 8).

»Endelig den 26de April saae vi Far-

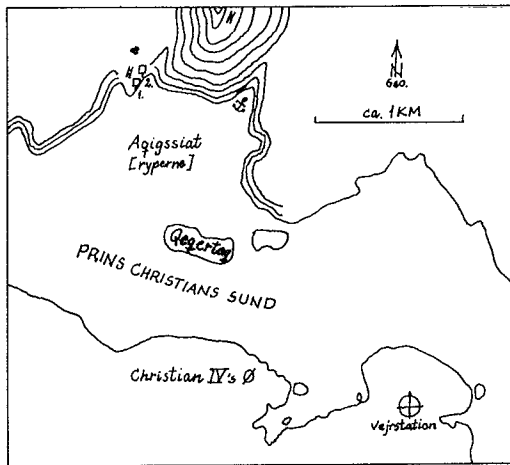


Fig. 8. Kortskitse af nødhavnen Agassiat, hvor de vestlige tomter blev opmålt under vort ophold.

vandet aabent udenfor Sundet. Alt blev følgelig gjort færdigt til Afreisen, uagtet Isen endnu omgav den lille Øe, hvorpaa vi næsten i 4 Uger havde maattet opholde os, saa tæt, at vi ikke vidste, om det skulde blive os muligt at komme derfra. Vi iagttog imidlertid nøie Isens Drift, og Kl. 11 F. M. fandt vi en Aabning just stor nok til at slippe igennem. Da vi fra Kikkertak ikke havde kunnet overse hele Farvandet, roede vi tvers over Sundet, og landede i en lille Bugt, der tilnød kunde tiene som Havn for Jagter, eller deslige smaa Fartøier» (Graah, 26. april 1829).

Klokken var blevet 14, og Mads meddelte, at vi ville afgå ud af sundet og nordpå efter aftensmad. Så var maverne fyldte, og vi kunne lettere klare dønningerne, som han udtrykte det. Præcis kl. 18 blev ankeret trukket op. En lille nummerbåd kom tøffende ud gennem sundet østpå. Da vi havde rundet øerne ud for ankerpladsen, så vi båden komme tilbage ind gennem sundet. Vi fandt

snart efter ud af hvorfor. Dønningerne var ret kraftige, og Mads kom op til os på øverste dæk, hvorfra vi betragtede Atlanten, og bad os om at gå indendøre, for det blev snart meget værre.

Vi satte kursen lige mod de store søer, som fik »Ejnar Mikkelsen« til at bevæge sig voldsomt. At stå ude agter, var som at sidde i bageste vogn i en rutchebane. Ind imellem rullede skibet også helt om på siden. Det var en stærk fornemmelse. Mallemukkerne strøg tæt ned over de høje bølger, og en sule blandede sig i selskabet. Et par øer ud for Aluk blev helt overskyldede af brådsøer, og da vandet trak sig tilbage, hang det opslåede hav som hvid sne på klippesiden. Selv på øernes læsider sugedes skummet ned på grund af undertrykket.

Vi var nået næsten op på højde med lille Aluk. Det havde taget en time og tyve minutter. Der var fuld kraft på maskinen, og skibet avancerede ikke det mindste. Skipper besluttede at vende om fremfor at brænde brændstof af til ingen verdens nytte. Turen tilbage til ankerpladsen tog 40 minutter med de store bølger agten ind. Alle var glade over beslutningen og næsten overstadi-ge, da vi atter kastede anker i vor nødhavn. Ved siden af lå den lille nummerbåd for anker i en vig. Himlen var nu atter helt overskyet, og blæsten tiltog igen. Vi måtte belave os på endnu et døgn i nødhavnen og havde fået et realistisk indtryk af egnen omkring Kap Farvel. Man fik respekt for de mennesker, som i årtusinder havde boet hernede.

Der kom en sæl op bag skibet, men vi havde ingen patroner. Det var ganske mørkt, og stærke vindstød kunne igen

høres i skibets trækkanaler. Klokken var blevet 23, barometret steg; men der kan erfaringsmæssigt gå lang tid, før bølgerne lægger sig så meget, at de ikke ligefrem er til hinder for skibets fremdrift.

Nordpå

Vi blev vækket af ankerspillet kl. 04.45 den 26. juli. Det gjalt om at komme hurtigt ud af poserne, inden dønningerne hindrede enhver fødeindtagelse. Opvasken blev stuvet af vejen, og skibet stod ud på Atlanten. Havet havde lagt sig noget, og en rød, skyfri stribe himmel kunne ses ude i nord. Men dønningerne var temmelig store og kom skråt ind på stævnen og fik skibet til at rulle meget. Skipper Karl Erik og Jakob havde vagten på broen. Vejrmeldingen lød på styrke 10-5, faldende og god sigt. Efter 50 minutters sejlads var vi på højde med Aluk, og tre time senere havde vi passeret Lindenow fjorden.

»Om Morgen den 30te var Vinden endnu for haard til med Baad at roe op til Narksak, hvorfor Hr. Mathiesen og en af vore Kajakmænd paa min Anmodning gik over Land dertil, og indhandlede endeel Sælhundekiød og Spæk, hvilket Sælgerne selv tilbragde os Dagen efter. Ved Narksak opholdt sig fire Familier, omtrent 20 Mennesker, hvilke alle havde besluttet om føie Tid at drage til Friedrichsthal, for der at tage Boepæl. Det er Lindenows Fiord, om hvilket Rygtet paa Vestkysten fortæller, at der imellem Biergene skulle boe nogle vilde og grusomme Folk, som hvert Foraar komme ned til Kysten, forjage de derboende Grønlændere, og ødelægge deres Huse, en Historie, som Cranz alt-

for lettroende har ladet sig binde paa Ærmet, tilligemed saameget Andet. Efter sluttet Handel forlode vi Pinguarsok, og passerede en Time efter Nenneetsuk, hvorfra Vallø vendte tilbage; men strax efter stoppedes vi af Isen, som saaes at ligge tæt til det samme Forbierg (Cap Vallø), som han ikke havde kunnet passere. Vi opsloge vore Tælte paa Nenneetsuk, hvor vi atter indsluttedes af Isen for mere end tre Uger« (Graah, 30. april 1829).

Himlen blev lysere, og ved Kap Walløe, hvor vi var ved middagstid, var der ikke én sky tilbage på himlen. Solen skinnede på de østgrønlandske fjelde, og vi tænkte på sagnet om fangeren fra Aluk, der døde af glæde ved at gense denne smukke kyst i solopgang. Sidst på eftermiddagen var vi ud for Avaqqat Kangerlua.

»Taterat er Sommestedet for Auarket-Fjordens Grønlændere, to Familier, tællende ialt omtrent 20 Mennesker. De vare alle ret vakkre Folk, og havde i deres Udseende lidet tilfældes med Esquimostammen, hvilket især gjaldt om to unge Fruentimmer, hvis ranke Væxt, regelmæssige Ansigtstræk, rene friske Teint og lange brune Haar fuldkomment berettigede dem til at tælles blandt Skønheder. Det brune Haar var her især hos Ungdommen temmeligt almindeligt, ofte faldt det endogsaa lidt i det røde. Rygtet havde fortalt os, at der, ved et Sted kaldet Koremiut i Auarket-Fiorden, skulde findes et stort Stykke Jern, hvilket blev beskrevet som en Kanon. Ønskende at faae Vished herom, leiede vi en Baad, og gik ledsaget af nogle blandt Stedets Beboere derhen, hvor



Fig. 9. Kap Steen Bille, hvor Graah og senere Nansen mødte grønlandere i telt. Til venstre ses den frygtede bræ, Puisortog.

vi virkeligen forefandt en lille Skibskanon, hvis Caliber imidlertid ikke kunde bestemmes, da Løbet var saare udrustent. En Kone, hvem jeg antog for omtrent 40 Aar gammel, fortalte, at hun allerede i sin Barndom havde hørt om den; rimeligviis er den engang dreven ind paa Vraget af en forliist Hvalfanger« (Graah, 17. juni 1829).

Kanonen blev fragtet om vestkysten af 7. Thule Ekspedition i 1932 og står i dag foran museet i Julianehåb. I Karrat nord for fjorden registreredes i 1982 et langt fundament af en tomt, der ikke var af eskimoisk oprindelse. Denne kunne oprindeligt have været bolig for en strandet skibsbesætning, som har overvintret her, måske i forbindelse med det store skibsforslis i 1777. En forklaring på kanonen og ungdommens røde hår skal muligvis sættes i forbindelse med denne begivenhed.

Ved 21.30 tiden passerede vi Kap Cort Adeler og så solen gå ned over Pui-

sortog (fig. 9), mens fuldmånen stod op i øst. Det var et betagende syn. Vi nærmede os Timmiarmiut.

»Mathiesen erklærede, at han ikke troede at kunne være tilnytte paa den videre Reise som Tolk, efterdi de Norden for Boende ikke talede et Sprog han forstod« (Graah, 20. juni 1829).

Vi passerede Mogens Heinesen fjord. Her lå øen Maligissat (fig. 10).

»Paa N. O. Pynten af Malingiset traf vi et gammelt grønlandsk Huus, og tæt derved et par Grave, hvilket ikke ofte findes paa denne Kyst, da Østlænderne have for Skik, at sænke deres Døde paa Havets Bund ... Adskilligt gammelt Fangeredskab og Huusgeraad laae adspredt hist og her, hvoriblandt ogsaa en Art af Saug (sav), som bruges istedetfor Knive til at skiære Spæk med. Den bestod af et landseformigt Stykke Fyrretræ, i hvis skarpe Sider der var indfalset tvende Rader Haitænder, befæstede ved Hjælp af smaa Nagler af Been.



Fig. 10. Fjeldene ved Timmiarmiut.

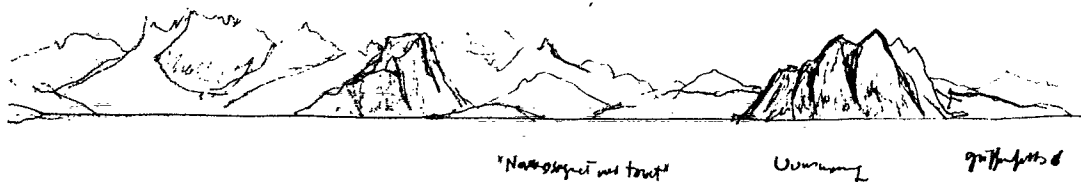


Fig. 11. Til højre ses Uummannaq øen, hvorom sagnet fortæller, at et tov har været udspændt over sundet til fastlandet til venstre. Her skulle en grønlander og en nordbo forsøge at komme over. Det lykkedes kun for den førstnævnte.

Dette Instrument skal ogsaa i forrige Tider have været brugt paa Vestkysten« (Graah, 29. juni 1829).

Skjoldungen

Skibet rullede meget, og det blev en blandet fornøjelse at forsøge at sove på gulvet i agtersalonen. Da vi stod op om morgenen den 27. juli var havets overflade helt olieagtigt. Endnu var der store dønninger. I syd sås den høje Uum-

manaq ø, hvorfra et tov ifølge sagnet havde været spændt ud over det smalle sund bag øen. En grønlander og en nordbo skulle efter hinanden kravle over sundet. Den første kom over, den anden faldt ned (fig. 11).

Foran os lå Skjoldungen med Kap Niels Juel og alle de øvrige forbjerger i det klareste sollys. Vi sejlede ind gennem mundingen af Sønder Skjoldungesund. Store isfjelde lå og pakkede ved

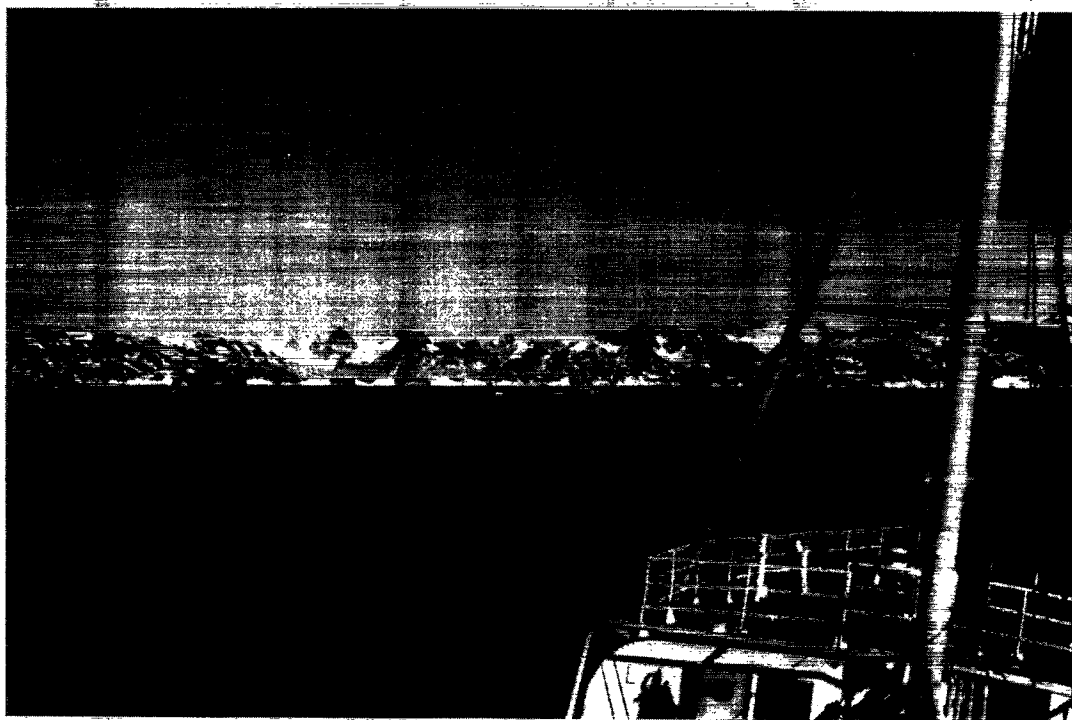


Fig. 12. Ved indsejlingen til Sønder Skjoldungesund. Det højeste fjeld i baggrunden er Kæmpekeglen.



Fig. 13. Udsnit af kort over Skjoldungen.

Anarnitsoq ind til munden af Halvdans fjord (fig. 12). Skipper sejlede forbi den forladte bygd og videre ind (fig. 13). Han ville sætte os af direkte på Qoor-noq. Det ville spare os for mindst én dags sejlads frem og tilbage med gods og brændstoftanke (fig. 14).

»Den 7de Juli om Morgenen begave vi os atter paa Reisen. Forbierget Kotesermio, er, ligesom trende nærliggende

Skiær, af en gulbruun Farve. Vi oversaae herfra Farvandet, som var belagt med uoverskuelige Iismasser; kun langs med Kysten, der fra dette Forbjerg strækker sig mod N.V., blev det os muligt at bane os Vei. Paa en lille, hist og her med fiint Græs bevoxet Øe, Anarnitsok, fandt vi tre Tælte, hvis beboere vare dragne bort, formodentligt for at forsøge Fangsten et eller andet Sted i

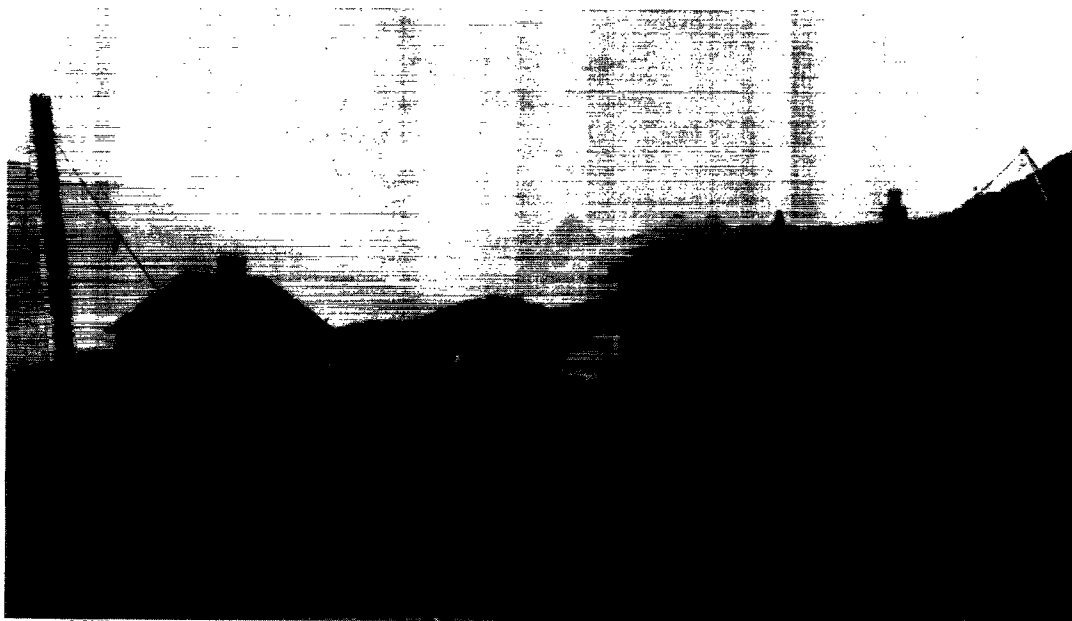


Fig. 14. Den forladte bygd Skjoldungen eller Saqqisikuik.

Nærheden ... Efter 1/2 Times Hvile Isen uigennemtrængelig under Kangek
forlode vi igjen Anarnitsok, men fandt (Cap Niels Juel), et Forbjerg mod Østen



Fig. 15. »Ejnar Mikkelsen« for anker ved Qoornoq. I baggrunden til venstre ses Blåbærskrænten, og bagved yderst til venstre ligger Drøneren, der kælder i næsten 2 kilometers højde.

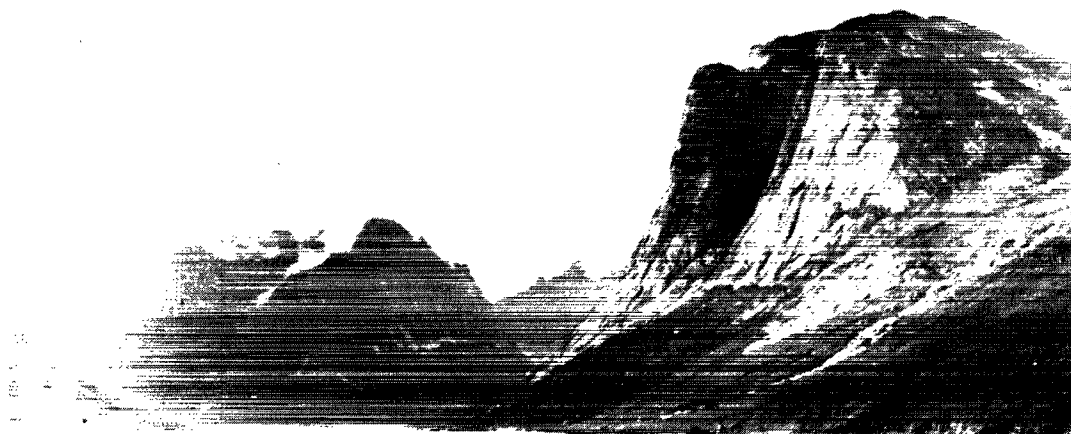


Fig. 16. Mørkesund bag Skjoldungen set fra Vogternæssets konebådsstøtter mod Dronning Maries Dal (Eqalummiut), som det ligger til højre for Drønerens 2 kilometer høje, isdækkede top.

paa en stor Øe (Skioldungeøen), der strækker sig langt i N.V., op imod det ovennævnte Ekallumiut« (Graah, 7. juli 1829).

Der blev fotograferet ind gennem sundet, hvis fjeldtoppe og bræer viste sig fra den flotteste side. Besætningen havde ikke været herinde tidligere og var imponeret. Skipper ville med i land, da vi havde kastet anker og sat en trosse i land agter (fig. 15).

Lodsningen gik problemfrit. Tromlerne blev hejst over rælingen, sat i vandet og bugseret ind ved lavvande. Der blev tudet i hornet, da »Ejnar Mikkelsen« midt på eftermiddagen sejlede ind gennem sundet og blev lille bitte inde ved Blåbærnæsset. Lejren blev etableret. Der blev badet. Alle var enige om, at Qoornoq var en af de smukkeste lejrpladser i Grønland. Den havde vi ventet på i 18 døgn siden ankomsten til

Narsarsuaq den 9. juli. Men hvilke døgn. Fra teltene kunne vi høre bræerne buldre og brage omkring os (fig. 16).

Graah havde forladt Nanortalik den 21. marts og ankom til Skjoldungen den 7. juli 1829. Vi havde også haft vanskeligheder i 1991, og måtte bruge fire døgn om den samme strækning. Hjemrejsen fandt sted med »Tuulut« fra Nanortalik.

Det var et noget mindre fartøj end »Ejnar Mikkelsen«. 38 brt. og 48,2 fod, dvs. 15 m lang. Skibet måtte to gange ligge i nødhavn efter afrejsen den 15. august inden ankomsten til Nanortalik den 19. Her blev godset losset, mens vi fortsatte til Julianehåb. Graah påbegyndte sin hjemrejse den 17. august 1830 og nåede Frederiksdal den 16. oktober.

Rejselitteratur

- Graah, W.A. 1832. *Undersøgelser-Reise til Østkysten af Grønland efter Kongelig Befaling udført i Aarene 1828-31.* - J. D. Qvist, København.
- Holm, Gustav. 1887. *Den danske Konebaads-Expedition til Grønlands Østkyst. Populært beskrevet af G. Holm og V. Garde.* - Forlagsbureauet, København.
- Mathiassen, Therkel. 1936. The Former Eskimo Settlements on Frederik VI's Coast. - *Meddelelser om Grønland* 109(2).
- Nansen, Fridtjof. 1890. *Paa ski over Grønland: en skildring af den norske Grønlands-Ekspedition 1888-89.* - H. Aschehoug, Kristiania.
- Rasmussen, Knud. 1938. Knud Rasmussen's posthumous notes on the life and doings of the East Greenlanders in olden times. Ostermann, H. ed. - *Meddelelser om Grønland* 109(1).

Følgende artikler og rapporter fra Projekt Skjoldungen er offentliggjort

- Gulløv, H. C., Meldgaard, M. & Rosing, M. 1990. Skjoldungen - et paradis bag Storisen. Feltrapport fra et tværvidenskabeligt projekt i Sydøstgrønland. - *Naturens Verden* 11-12: 377-400.
- Gulløv, H. C. & Fog Jensen, J. 1991. Rapport om de arkæologiske registreringer og undersøgelser i Sønder Skjoldunge Sund, Ammassalik kommune, Sydøstgrønland, sommeren 1990. - Nationalmuseet, Københavns Universitet & Dansk Polarcenter, 99 pp.
- Fog Jensen, J. & Gulløv, H. C. 1991. Undersøgelser af palæoeskimoiske bopladser i Sdr. Skjoldunge Sund, Ammassalik kommune, Sydøstgrønland 1990. - Københavns Universitet, Nationalmuseet & Dansk Polarcenter, 26 pp.
- Gottfredsen, A. B., Gulløv, H. C. & Rosing, M. 1992. Østgrønlandske ressourcer - rapport fra projekt Skjoldungen/Tunup isumalluutai - ingerlassamit Skjoldungen-imit nalunaarut. - *tusaat/forskning i Grønland* 1: 19-27.
- Felbo, M., Fog, J., Gottfredsen, A. B. & Gulløv, H. C. 1992. Rapport om det arkæologiske arbejde i Skjoldungen, Ammassalik kommune, Sydøstgrønland, sommeren 1991. - Nationalmuseet, Københavns Universitet & Dansk Polarcenter, 116 pp.